

Adalékok a kiskunsági jász puszták népességéhez¹

BAGI GÁBOR

1. A Jászkun Kerület pusztáinak az utóbbi másfél évszázadban bekövetkezett önállósulása, községgé alakulásának folyamata elválaszthatatlan a tanyásodástól, a tanyás gazdálkodási forma általánossá válásától, az időleges, majd állandó pusztai, tanyai lakosság kialakulásától. Közhelyszerű tény, hogy e folyamatok együttes hatása a Jászkun Kerületen belül a Kiskunságban figyelhető meg leginkább. E nagy területű, ugyanakkor rendkívül tagolt, megtelepülését tekintve olykor igen nagy eltéréseket mutató, de mindenképp jelentős további népesség befogadására alkalmas, s a településtípusok viszonylag széles skálájával rendelkező tájegység (közeli, félközeli pusztáival, s ezek adottságainak mind teljesebb kihasználására irányuló, fokozatosan változó gazdasági szerkezetével) már a XVIII. századtól nagyobb változásokat (lehetőségeket) sejtetett, mint a nagy (bár változatos) településsűrűségű, népességű és gazdasági erejű, ám viszonylag kis határú, s kiskunsági pusztáinak nagy távolsága miatt azok hatékonyabb gazdasági kihasználásában gátoltabb Jászság, illetve a pusztáikat közvetlenül a központok köré tömörítő nagy lakosságú, de sokáig vízjárta határú nagykun települések. Aligha véletlen, hogy 1848 után a Jászságban négy (Ágó, Szentandrás, Boldogháza, Ivány), a Nagy-kunságban pedig csak két (Mesterszállás, Kuncsorba) pusztát önállósult, míg a Kiskunságban ezek számának többszöröse.

2. Magam a Kerületek 1848 előtti iratanyagában több, a legváratlanabb helyekről előkerülő, elszórt — s így tematikusan gyakorlatilag kutathatatlan — adatot találtam címben jelölt témával kapcsolatban. Önmagukban ugyan ezek nem adnak átfogó képet, ám mégis érdekesek, mivel egy olyan kezdeti — 1848 előtti! — időszakra vonatkoznak, melyekre nagyon nehéz bármiféle adatot is találni.²

Ismeretes, hogy a Kiskunságon belül sokáig népességét tekintve is jól elkülönültek a jász birtokok. (A Jászság a redempcióval kb. 83.000 kh területű egész és részpusztát — Lajos, Mizse, Bene, Szentlászló, Kara, Kerekegyháza, Kisszállás, Kocsér, Pálos — szerzett meg, a tájegység több mint hatodát.)³ Előadásomban ezekre

1 E dolgozat az OTKA F 4633 nyilvántartási szám alatt támogatott kutatása keretében készült.

2 Részleges adatokat ismeret az egykorú honismertető és statisztikai irodalom alapján: SZÓTS R., 1982.

3 FODOR F., 1942, 97–110.

vonatkozó, illetve ezek értelmezéséhez szükséges népesedés-, illetve társadalomtörténeti adalékokat, észrevételt ismertetek.

3. A Kiskunságra, annak pusztáira, tanyásodására pillanatnyilag II. József korától rendelkezünk átfogóbb adatokkal. Az itt 1786-ban végrehajtott népszámlálás⁴ után egy évvel a kerületi népességet ismételten összeírták⁵ (feltehetően ekkortól válnak általánossá az éves népességösszeírások), még pedig — noha név nélkül — háztartások szerint. E felmérés két szempontból hoz újat a népszámlálással szemben. Egyrészt a puszták részletes bontásában közöl adatokat, másrészt viszont több esetben is feltünteti a települések belső határaiban (vagy belső határbelinek számított pusztában?) lévő szállások (tanyák) számát, s az itt élő állandó népességet. A népszámlálás szerint 1786-ban a Kiskun Kerület 5148 házából 620 tekinthető pusztai szállásnak, amelyben 187 familia élt (1091 lakos a 31000-ból). Az összeírás alapján ugyanakkor bizonyos, hogy e családok a legjobb esetben is ugyanannyi házat laktak (inkább néhányal kevesebbet), így a fennmaradó kb. 450 szállást időszakosan használhatták. Ugyanakkor három település belső határában még — Dorozsmánál 53, Majsánál 18, Félegyházán 126 — összesen 198 szállással számolhatunk, ezekben 49 családdal (240 lakossal).

Szembetűnő ugyanakkor, hogy a jászok kezén lévő kiskun pusztákon semmiféle népesség nincs feltüntetve, sőt a Jászságban is csak 41 pusztai házat találunk 6 családdal, s 22 lakossal. Az itteni kép végeredményben egyezik a Jászság kései — dualista kori — tanyásodásával kapcsolatos korábbi szakirodalmi utalásokkal.

A pusztai népesség társadalmi megoszlásánál meghatározó az irredemptus, zsellér, cseléd kategóriák túlsúlya. Redemptus gazdával itt kis számban találkozunk ugyan, ám a gazdasági egységek nyilvánvalóan a redemptus gazdaságokra vonatkoznak.

4. A populáris conscriptiók rendszeressége ellenére a kiskun pusztákra vonatkozó adatszolgáltatások később is gyérek. 1798-ban a Kiskunság tanyai lakosságának felmérésekor⁶ — Fülöpszálláson 18, Szabadszálláson 11, Halason 31, Kunszentmiklóson 41, Dorozsmán 10, Majsán 16, míg Félegyházán 43 — összesen 170 férfit (famíliát) írtak össze. Úgy tűnik tehát, hogy 1786-hoz (187) képest némileg csökkent a pusztai lakosság, ez azonban csak a felvétel tökéletlenségéből adódó fogyatékoság. Dorozsmánál ugyanis megjegyzi a tudósítók, hogy az említett 10 személy mellett 31 árendás dohányos is élt a pusztákon, s ez az adat — a többi települések pótlásai nélkül — már önmagában is pozitívvá tenné egyenlegünket.

4 DÁNYI D.–DÁVID Z., 1960, 64–65.

5 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár (a továbbiakban JNkSzML), II. József-féle közigazgatási iratok, 1787. 15. fasc. 17. sz.

6 JNkSzML, Jászkun Kerület közgyűlési iratok (a továbbiakban Jk. Ker. kgy. ir.), 1798. 8. fasc. 1867. sz.

(Eme összeírás értékelésénél figyelembe kell vennünk, hogy — a legalábbis vitatható pontosságú — kerületi adóösszeírások alapján készültek.)

E felvételnél továbbra is szembetűnő jelenség, hogy a jász váltású kiskun pusztákon nem említenek népességet. Mindez végeredményben szintén a korábbi szakirodalmi utalásokat támasztja alá, amelyek szerint a jászok kiskun pusztáinak betelepülése sokáig fáziskésésben volt a többi kiskunsági pusztával szemben.)

5. A kiskun pusztai, illetve tanyai népesség ezt követő további növekedését a Kiskunságban elősegítette a gazdasági hasznosság felismerése, amely azonban gyakran ütközött a lakosok egyenlő terhelhetésének igényével. Így 1798-ban a Kerületek még csak az árendások, dohányosok, kertészek, illetve a tanyákat gondozó személyzet — tehát adót nem fizető, közszolgáltatokat pedig mérsékelten teljesítő személyek — számára engedélyezték az egész éves kintlakást.⁷ Ösztönzően hatott még a későbbiekre, hogy a XVIII. század végétől tagosítási törekvések figyelhetők meg egyebek mellett Halason, Majsán, Szabadszálláson, a Jászságban pedig — bár csak a belső határra — Árokszálláson.⁸ A XVIII. század végétől a központi udvari kormányzatszervek is javasolták a jászkun puszták mielőbbi benépesítését.⁹

Az 1826-os kerületi jelentés szerint főleg Halason, Félegyházán és Kunszentmiklóson gyakori a tanyákon való kintlakás. A gazdálkodás igényei nyomán ekkor a kiskunok a júniustól augusztus végéig tartó kintélés engedélyezését a belső házakban kvártélyos katonák fogadására alkalmas személy hagyásához kívánták kötni, míg a külső megyebeli pusztáárendálónak megfelelő belső ház árendálását is elő szándékoztak írni. További lehetőségként Halas vetette fel, hogy a nagy családok redemptus gazdáknál (amennyiben fiaik egy kenyéren vannak) egy házas fiú feleségével való éves kintlakását is engedélyezni lehetne, ha nincs iskolás korú gyermeke.¹⁰

6. A jászok kiskunsági pusztáival kapcsolatban leginkább egy 1826-ban a váci püspökség részére készített összeírás hoz érdekes, merőben új, ismeretlen adatokat.¹¹ Ezek már a jász pusztákon is említenek népességet, melyek főbb tételei az alábbiakban foglalhatók össze.

A jász váltású kiskun földek felét a tíz pusztatulajdonos település közül kilenc (Alsószentgyörgy, Fényszaru, Ladány, Kisér, Apáti, Dósa, Árokszállás, Jákóhalma és Felsőszentgyörgy) birtokolta. Mindezen összesen 209 főnyi állandó lakosság volt, amely mellett változó számú (itt 100 körüli) időszakai népességgel is számoltak. Így Kara fényszarui felén 35 állandó lakoshoz 17 időszakai pásztor, Szentlászló fel-

7 JNkSzML Jk. Ker. kgy. ir. 1798. 8. fasc. 1867. sz.

8 BAGI G., 1991, 27.

9 BÁNKINÉ MOLNÁR E., 1986, 112; JNkSzML Jk. Ker. kgy. ir. 1816. 1. fasc. 15. és 1916., illetve 4. fasc. 646. sz.

10 JNkSzML Jk. Ker. kgy. ir. 1826. 4. fasc. 695. sz.

11 JNkSzML Jk. Ker. kgy. ir. 1826. 4. fasc. 695. sz.

sőszentgyörgyi részén 14 főhöz nyáron 10 személy, télen 32 marhateleltető, Apáti kocseri birtokán pedig 31 állandó lakoshoz nyáron még 41 fő járult.

Az említett településeknél látható, hogy az állandó népességet gyakorlatilag a pusztai igazgatás helyi alkalmazottai (pusztagazda, csősz, erdőcsősz, gulyás, csikós, ökörcsordás), továbbá — Apáti és Árokaszállítás pusztáin — pár kocsmáros és árendás, valamint ezek családtagjai, szolgálói, béresei alkották. (Általában egész családokkal számolhatunk, döntően még az alkalmazotti csoportoknál is.) Az időszaki lakosság ugyanakkor különféle juhász, gulyás, csikós stb. volt.

Jelentős eltéréssel találkozunk viszont az egyetlen fennmaradó közösségnél, Berénynél. A legnagyobb jászkun település Bene felét, Lajost és Mizsét birtokolta, mely az érintett kiskun részek másik felét tette ki. Itt 470 állandó lakost írtak össze, ami több mint kétszeresen múlta felül az előbbi kategória népességét (209 fő). Az igazgatási alkalmazottak, csárdások, fogadósok, postamesterek, s családtagjaik (összesen Lajoson és Mizsén 39, Benén 21 fő) mellett itt 37 berényi redemptus birtokát (tanyáját) írták össze. Közülük az első csoportot (kb. 25 fő) egy kevéssé ismert, kisebb birtokú redemptusi réteg, míg a másikat (a fennmaradó részt) a legvagyonosabb berényi családok (Tatzman, Pethes, Almási, Miháلكovits, Ördög, Kállai, Alavander, Bartal) tanyáin élő szegődményesek, illetve családtagjaik alkották. (Megemlítendő, hogy az összeírás külön tüntette fel a birtokos földjén, valamint tanyáján élőket.)

Az összeírás a birtokosok tanyáin, földjein 21 kertészt, 46 juhászt és gulyást, 11 nem jegyzett foglalkozású személyt, 3 mindenest, 10 bérest, valamint 1 tehenészt és 1 svájcerest tüntetett fel, összesen 410 lakossal. Sajnos az összeírás rendkívüli részletezettsége ellenére sem tudjuk, hogy ezek a személyek honnan jöttek ide. Eléggé magasnak tűnik a pusztán a feles kertészek (dohányosok), s a gazdálkodásnak — a földművelés melletti, lásd állattenyésztés! — belterjesebb ágaihoz kapcsolható személyek aránya. Az esetek átlagában egy-egy birtokoshoz (birtokhoz, pontosabban birtokrészhez) 1-3 szegődményes tartozott 3-10 fővel, a tehetősebbekhez viszont 5-10 személy, családtagokkal együtt 15-30 fővel. Néhány példát közlök ezek közül.

Tatzmann István városi tanácsos, későbbi bíró¹² földjén 3 kertészt tüntetett fel 17 fővel, míg tanyáján 5 juhászt, 1 kertészt és 1 mindenest 22 fővel.

Ördög András tanácsos (a fia 1842–1845 között nádori alkapitány)¹³ tanyáján 3 béres, 1-1 juhász és bojtár, valamint 1 svájceres lakott 29 fővel.

Miháلكovits József nádori alkapitány¹⁴ tanyáján 4 juhászt és bojtárt, 5 bérest, s 1 kocsist vettek számba 22 fővel.

12 BLÉNESSY J., é.n. 158 és 172.

13 BAGI G., 1991, 152.

14 BAGI G., 1991, 88.

Bartal Mihály szenátor tanyáján 1 juhászt és 2 bojtárt írtak össze 10 fővel.

Alavander Mihály szenátor, majd főbíró¹⁵ birtokán 1 juhász, 5 bojtár, 1 tehenész élt 22 fővel.

Sajnálatos, hogy Jászberény forradalom előtti adóösszeírásai (illetve az 1849 utáni kerületi iratok, benne a pusztatagositások anyagával) megsemmisültek, így a Lajoson és Benén tanyával, birtokkal rendelkező személyek javai alapján csak részben következtethetünk azok tényleges gazdagságára, birtokainak nagyságára. Mindazonáltal úgy tűnik, hogy a két (három) berényi pusztán megfigyelhető állapotok némileg módosíthatják a jászok kiskun pusztáinak 1848 előtti gazdasági, társadalmi, demográfiai helyzetével kapcsolatosan eddig kialakult, s a többi pusztára valóban jellemző képet (1835 előtt csak minimális pusztai tisztviselői népesség, idényjellegű gazdálkodás döntően külterjes állattartással, melyben jelentős a közösségek önálló gazdálkodása), még akkor is, ha vitathatatlan, hogy Lajos és Mizse helyzete egyedi. A legnagyobb népességű, s sokáig a legjelentősebb gazdasági erejű település birtoka volt, melynek legvagyonosabb családjai rendszeresen töltötték be hármás kerületi, s külön kerületekben — nem csupán jászszági — tiszteket. A tisztviselői adómentesség tartós megléte nyomán e famíliák vagyoni ereje a Kerületekben a legjelentősebbek közé számított, s így — úgy tűnik — méltán törekedhettek az átlag redemptus birtokosokon, sőt a kismemeseken is túlmutató gazdálkodási módszerek, szisztéma megvalósítására. (Ugyanakkor problematikus, hogy a sok szempontból Berényhez hasonlítható Apáti pusztáin ez a folyamat miért nem jellemző még ekkor?)

Felvetődik még a kérdés, hogy ez a népesség milyen mértékben maradt helyben a század második felében? Az 1854–1858 közötti születési anyakönyvi névanyaggal való összevetés ad módot némi következtetésre. A 37 birtokos közül 21 vezetékneve található meg ekkor, valamennyien a kisebb tanyás gazdákkal azonosíthatók. A jelek szerint tehát a berényi elit tagjai — legalábbis ekkoráig — végleg nem költöztek le ide. Ugyanakkor a tanyai személyzet 92 vezetéknevéből 42 a későbbiekben is jelentkezik, ami alapján e személyek (családok) egy részének tartós helybenmaradásával számolhatunk.¹⁶

Végezetül annyit kell megjegyeznünk, hogy a Kiskunsággal kapcsolatban gyakorta a legváratlanabb helyeken előkerülő adatok sok esetben módosíthatják a különböző sematizmusok, statisztikai közlések meglehetősen általános megállapításait, mind demográfiai, mind gazdasági, mind pedig társadalmi tekintetben. A jászok által birtokolt, de összességében minden kiskunsági pusztával kapcsolatban

¹⁵ BLÉNESSY J., é.n. 161.

¹⁶ HENKEY GY., 1974, 378–379.

rendszerint a népesség 1835 utáni gyors megnövekedését szokás felemlíteni. Általánosságban ez kétségtelenül igaz, s a főbb okok — az 1836-os országos, majd az 1840-es jászkun tagosítási törvény hatásai — is ismertek. Ugyanakkor az elmondottak legalábbis azt bizonyítják, hogy még mindig lehet tovább differenciálni az 1848 előtti kiskunsági viszonyokról általánosan kialakult képet.

IRODALOM

BAGI GÁBOR

- 1991 A Jászkun Kerület és a reformországgyűlések. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei, 47. Szolnok, 1991.

BÁNKINÉ MOLNÁR ERZSÉBET

- 1986 A „rendszeres bizottsági munkálatok” szerepe a Jászkun Kerület közigazgatásának megreformálásában. In: „Zounuk”, I. A Szolnok Megyei Levéltár Évkönyve. Szerk.: Botka J. Szolnok, 1986.

BLÉNESSY JÁNOS

- é.n. Jászberény természeti viszonyai és élete. Jászberény, é.n.

DÁNYI DEZSŐ-DÁVID ZOLTÁN

- 1960 Az első magyarországi népszámlálás (1786–1787). Budapest, 1960.

FODOR FERENC

- 1942 A Jászság életrajza. Budapest, 1942.

HENKEY GYULA

- 1974 Adatok a lajosmizsei jászok antropológiájához. In: Cumania II. Ethnographia. Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei. Szerk.: Horváth A. Kecskemét, 1974.

SZÓTS RUDOLF

- 1982 Helytörténeti források és szemelvények a XVIII–XIX. századból. In: Bács-Kiskun megye múltjából, VI. A Bács-Kiskun Megyei Levéltár Kiadványai VIII. Szerk.: Iványosi-Szabó T. Budapest, 1982.

„Őszvesztése Azon Kertészeknek, Juhászoknak, Bojtároknak, és egyéb Szolgáknak, kik
Cselédestül a Jász Berényi Pusztákon állandóan laknak, 1826.”
(Jászkun Kerület közgyűlési iratok, 1826. 4. fascikulus 695. szám.)

Hol, kinél szolgálnak, hol laknak	Név	Foglalkozás	Életkor
Steinbach Ferenc	Kalla András	a ház gondviselője	50
	Borbála a felesége		—
	Klára		16
	Németh Vera		9
	Kövér István		12
Erdőcsősz	Oláh István		56
	Elenóra a felesége		—
	Szabó Ferenc		12
Mének gondviselője	Hásznos Imre		60
	Mária a felesége		—
	Terézia		3
Erdőcsősz	Drabont István		48
	Anna a felesége		—
Mizsei csárdás	Tóth János		32
	Ágnes a felesége		—
	György		9
	Szűcs Katalin		10
Csárdás juhásza	Danics Mihály		40
	Erzsébet a felesége		—
	Erzsébet		14
	András		17
	Barta Sándor		19
	Sedlmajer Antal		36
Vendégfogadós	Magdolna a felesége		—
	Antal		7
	Károly		1/2
	Katalin		5
	Anna	szolgáló	16
?	János	kocsis	23
?	Mihály	kocsis	28
	Erzsébet a felesége		—
	Krausz József	pincér	—
	Rabel István		40
	Rozália a felesége		—
	Pál		15
	Verona		11

	Ágnes		3
	Anna		1
Miháلكovits József tanyáján	Mezei Ignác	juhász	42
	Mária a felesége	—	
	Berkó Albert	bojtár	18
	Rácz Mihály	bojtár	18
	Hajdú István	juhász	30
	Borbála a felesége	—	
	Pál		5
	Fazekas Péter	kocsis	25
	Petrik József	béres	26
	Zsuzsanna a felesége	—	
	József		5
	István		3
	László		1/2
	Ö. Fekete Mihály	béres	50
	I. Fekete Mihály		25
	Ágnes a felesége		—
	Erzsébet		6
	Ö. Kollár Lőrinc		51
	Anna a felesége		—
	István		19
	Anna		—
	Berko József		13
Tatzmann István tanyáján	Kovács István	juhász	48
	Mária a felesége		—
	Katalin		10
	János		6
	Verona		11
	Jobbágyi Mihály	bojtár	38
	Anna a felesége		—
	József		13
	János		9
	Anna		7
	Mihály		3
	Vámos András	fejős juhász	22
	Tajkó András	mindenes	16
	Zana György	bojtár	15
	Sipos Gergely	bojtár	21
	Verona a felesége		—
	József		1/2
	Barta József	kertész	53
	Rozália a felesége		—
	József		12
	István		14

	Antónia		7
Tatzmann István földjén	Szabó József	kertész	50
	Anna a felesége		—
	József		25
	Piroska		19
	László		15
	Mihály		13
	István		12
	Erzsébet		8
	Kongorác Pál	kertész	58
	Katalin a felesége		—
	Pál		10
	István		6
	Lajos		4
Vass Menyhárt földjén	Ulrich József	kertész	26
	Anna a felesége		—
	Erzsébet		7
	Anna		5
	János		1/2
	Ö. Petrik József kertész		53
	Anna a felesége		—
	László		19
	Ilona		16
	Pothorszky Jakab	kertész	66
	Katalin a felesége		—
	János		12
	Mihály		10
Pethes János földjén	Ádám Mihály	juhász	27
	Katalin a felesége		—
	Imre		3
	Mihály		1
	Kéri Mihály	bojtár	30
	Mária a felesége		—
	Johanna		5
Balogh István ?	Kocza Mátyás	juhász	25
	Zsuzsanna a felesége		—
	Johanna		7
	Imre		4
	Eszter		3
Almási Antal földjén	Csülki Kiss Mihály	?	36
	Anna a felesége		—
	János		16
	Anna		13
Tökmag Kovács István földjén	Holbrucz János	?	46
	Borbála a felesége		—

	János		14
	Mihály		11
	István		4
	Anna		1
	Erzsébet		1
Kollár Imre tanyáján	Takó Demeter	kertész	38
	Ágnes a felesége		—
	András		7
	Erzsébet		4
	Borbála		2
	Mária		1/2
Pesti Mihály tanyáján	Durucz József	kertész	47
	Erzsébet a felesége		—
	Mihály		2
	Verona		14
	Erzsébet		12
	Anna		8
Nagy György József tanyáján	Kiss István	kertész	49
	Anna a felesége		—
	Pál		16
	András		14
	Verona		9
	Erzsébet		11
Tőzer József tanyáján	Ö. Sipos József	kertész	68
	If. Sipos József	kertész	18
	Katalin a felesége		—
	Sipos Márton		14
Nagy Mihály tanyáján	Bóta János	kertész	53
	Erzsébet a felesége		—
	János		13
	László		10
	József		1
	Verona		12
	Borbála		4
	Erzsébet		2
Szapponos Mihály tanyáján	Hasznos Ferenc	?	48
	Anna a felesége		—
	Ferenc		17
	András		12
	Anna		18
	Erzsébet		14
	Márta		10
Bujdosó János ?	Kalocsa Pál	kertész	29
	Anna a felesége		—
	Pál		4

	Szabó Ferenc		11
Bartal Mihály	Németh György	juhász	52
tanyáján	Éva a felesége		—
	István		13
	József		10
	Éva		14
	László Pál	1. bojtár	25
	Éva a felesége		—
	József		1 1/2
	Dancsa Ferenc	2. bojtár	24
	Anna a felesége		—
Barát Imre	Szívós Mihály	?	43
földjén	Apollónia a felesége		—
	András		16
	Márton		10
	István		1 1/2
	Apollónia		11
	Verona		6
Csák István	Kolozs Imre	kertész	33
?	Ilona a neje		—
	Antal		6
	Erzsébet		4
	Mária		1
Sárközi Mihály	Varga István	kertész	43
?	Anna a felesége		—
	István		4
	Katalin		9
	Anna		1 1/2
Kovács György	Dancsa Antalné	?	—
földjén	András		16
	László		14
Lagzi János	Sipos Imre	?	33
földjén	Terézia a felesége		—
	Pál		7
	Imre		4
	Anna		9
	Katalin		1
Szabó András	Pintér Ferenc	kertész	55
?	Rozália a felesége		—
	Ferenc		13
	István		3
	Anna		8
Ördögh András	Gazdag Ignác	béres	25
földjén	Katalin a felesége		—
	Katalin		1/2

	Gazdag István	béres	25
	Ilona a felesége		—
	György		2
	Danics András	juhász	38
	Mária a felesége		—
	György		9
	András		3
	József		1/2
	Ilona		12
	Terézia		5
	Ruszák István	bojtár	38
	Veronika a felesége		
	István		12
	Ilona		4
	Marika Mihály	béres	28
	Erzsébet a felesége		—
	József		1
	Gulyás István	béres	22
	Sponga János	?	16
	Gajdácsi András	svajceres	44
	Ilona a felesége		—
	Ádám		14
	András		12
	Márton		5
	Anna		8
	Mária		1/2
Berény városa	Vámos Ferenc		45
	Ilona a felesége		—
Molnár	Csontos István		40
	Erzsébet a felesége		—
	István		1/2
	Ilona		10
Molnárlegény	Szakati János		25
	Katalin a felesége		—
	József		1/2
Szőke János tanyáján	Kiss István		40
	Erzsébet a felesége		—
	József		3
	Terézia		7
	Erzsébet		5
	Julianna		3
??	Tóth György	?	68
	Katalin a felesége		—
	Tóth György	?	22
	Katalin a felesége		

	Katalin		1/2
	Tóth József		23
	Anna a felesége		—
	Julianna		2
	Pál		1/2
	Forgó István	bojtár	18
	Harnos ferenc	bojtár	16
	Tóth György	bojtár	20
	Balogh János	juhász	32
	Mária a felesége		—
	József		5
	István		1
	Mihály		13
	Kopasz András	?	40
	Anna a felesége		—
	István		15
	András		8
	Gyeván János	?	30
	Borbála a felesége		—
	János		3
	György		1/2
Szabó Bálint	Cigány Márton	kertész	30
?	Anna a felesége		—
	Anna		6
	Erzsébet		3
	Katalin		1
Szarvas Pál	Szabó János	?	40
tanyáján	Sára a felesége		—
kir. postamester	Sánta Antal	postamester	68
?	János		16
	Lajos		14
	Terézia		7+?
	Johanna		7+?
?	Ágnes	szolgáló	7+?
?	Mária	szolgáló	7+?
	János	postakocsis	20
	Farkas Sándor	?	23
	Katalin a felesége		—
	István		1/2
	Mária		2
	Polákovics János	?	30
	Verona a felesége		—
	Anna		10
	Mária		2
	Halász József	béres	50

	Erzsébet a felesége		—
Alavander Mihály	Ripp János	juhász	48
?	Judit a felesége		—
	Pál		12
	István		10
	Ilona		8
	Katalin		6
	Terézia		4
	Judit		1
	Rimóczi Mihály	bojtár	30
	Zsuzsanna a felesége		—
	Mária		2
	Borbála		1/2
	Koszkár Pál	bojtár	20
	Rajcsik István		20
	Kopasz Mihály		15
	Erzsébet a felesége		—
	Rabos Antal	tehenész	35
	Mária a felesége		—
	Pál		2
	János		1
	Tóth István	bojtár	16
	Tóth József		8
Pesti István	Kállay Antal	juhász	37
?	Mária a felesége		—
	Verona		12
	Katalin		1
?	József	bojtár	22
Barát János	Petrán Mihály	kertész	40
?	Mária a felesége		—
	György		18
	Mihály		12
	József		7
	Mária		14
	Ilona		10
	Terézia		3
Cseh Pál	Pintér János	kertész	40
?	Anna a felesége		—
	János		9
	Pál		8
	István		4
	József		1
	Éva		7
	Erzsébet		3
Olajos Ferenc	Petrik István	kertész	45

?	Erzsébet a felesége		—
	József		3
	Anna		16
	Marcella		13
	Cicelle		1
Nagy István	Deme József	kertész	50
?	Borbála a felesége		—
Baranyi Pál	Vass János	?	40
földjén	Ilona a felesége		—
	János		14
	Mihály		11
	István		9
	Anna		7
	Ilona		3
Balog József	Lénárt András	kertész	40
?	Terézia a felesége		—
	András		14
Tatzmann István	Nagy József	?	45
tanyáján	Zsuzsanna a felesége		—
	József		16
Barát István	Ripp Mihály	juhász	40
?	Katalin a felesége		—
	Veress József	bojtár	20
	Varjú János	bojtár	60
	Bacsik János	bojtár	70
	Kondró Pál	bojtár	12
	Szabados István	kertész	44
	Ilona a felesége		—
	István		14
	Ferenc		12
	Bálint		8
	Julianna		10
Mizsei István	Csorba György	?	40
tanyáján	Anna a felesége		—
	Mihály		7
	József		3
	Kenderesi János	bojtár	30
	Mária a felesége		—
	Ilona		3
	Mária		1
	Tóth István	bojtár	30
	Csemák József	mindenes	18
	István		12
	Pintér Mihály	?	32
	Julianna a felesége		—

	Mihály		7
	József		2
Kállai László földjén	Pintér József	?	40
	Erzsébet a felesége		—
	József		18
	Borbála a felesége		—
	Imre		13
	István		10
	János		8
	Pál		6
	Mihály		4
	Zsuzsanna		14
Kállai László tanyáján	Koszkár Mihály	bojtár	35
	Erzsébet a felesége		—
	János		10
	György		6
	Erzsébet		4
	Sipos Gergely	bojtár	26
	Mária a felesége		—
	József		1/2
	Ádám Gáspár	bojtár	26
	Erzsébet a felesége		—
	Ádám		7
	Erzsébet		4
	Holló József	mindenes	30
	Porhuncz György		24
Kovács József tanyáján	Paróczai András	juhász	28
	Mária a felesége		—
	Mária		10
	Kocsis Pál	juhász	25
	Terézia a felesége		—
	Terézia		2
	Jász István	bojtár	20
	Kocsis István	bojtár	18
Tóth Imre tanyáján	Nagyoldalú István	?	35
	Katalin a felesége		—
	Mihály		14
	András		4
	Gergely		1
	Tóth József	bojtár	35
	Rozália a felesége		—
	Rozália		1/2
	Kendró Mihály	bojtár	16
Benei csősz	Vass István		42
	Erzsébet a felesége		—

	Ágnes		16
	István		13
	József		11
	Anna		3
	Erzsébet		7
	György		1
Város bérese	Papp István		40
	Ilona a felesége		—
	István		12
	Vera		9
	Ferenc		7
	Márton		5
	Mihály		1
Város bérese	Szűcs István		36
	Erzsébet a felesége		—
	Klára		12
	Verona		7
	Ilona		5
	István		1
Miháلكovits József	Varga András	gazda	35
	Szűgyi András		13
Pesti István	I. Nyiri István		49
tanyáján	Anna a felesége		—
	István		2
	Anna	szolga	6
Mízsei csárda	Batik István	szolga	20
	Összesen:		470 személy

*Bemerkungen zur Besiedlung der Pußten in Kiskunság und zur Gesellschaft
des Jassen der Bürgerrevolution*

GÁBOR BAGI

Kiskunság ist ein Gebiet, das von der ungarischen Gehöftentwicklung in den 18–19. Jahrhunderten früh berührt wurde. Diese Landschaft — als Teil des Jászkun Distrikts, wofür die freibauerliche Entwicklung charakteristisch ist — war aus dem Gesichtspunkt der Gehöftentwicklung nicht einheitlich. Unterschiede sind zwischen den Ansiedlungen der Unter- und Ober-Kunság zu finden, aber auch die zu den Ansiedlungen von Jassen gehörenden Kiskun-Pußten verfügen über Besonderheiten.

Innerhalb des Distrikts von Jászkun erwarben die Besiedlungen von den Jassen im Jahre 1745 eine Menge von Kiskun-Pußten, die sie mehr als 100 Jahre lang besaßen. In diesen Pußten erschien eine

größere Bevölkerung erst von dem Jahre 1840 nach den Behauptungen der früheren Fachliteratur, als die Verkoppelungen begannen, und die Gemeindenbildung einen raschen Aufschwung nahm.

Vom Ende des 18. Jh.-s zeigen die Bevölkerungsregistrierungen der Pußten tatsächlich dieses Bild, mit einem Unterschied. In den Pußten von Lajos, Mizse bzw. Bene, die von Jászberény (Zentrale der Distrikte von Jazygen bzw. Jászkun) angeschaffen wurde, lebte schon um 1825 eine Bevölkerung mit mehr als 100 Personen. Sie wohnten und arbeiteten in den Wirtschaften der reichsten Gutsbesitzer. Diese Wirtschaften hinsichtlich der Größe der angestellten Arbeitskraft waren den mitteladligen Wirtschaften der naheliegenden Urbariallandschaften ähnlich, und nicht selten kam es vor, daß sich die Angestellten auf die speziellen Zweige der Landwirtschaft und der Viehzucht (Gärtner, Schwetzer) spezialisierten.